އ.ގ.އ އަދަބީ ޚިދުމަތެއް

- ޢަބްދުﷲ ޙަމީދު -

ދިވެހި އަދަބީ ދުނިޔެއަށް
ބައިޓާރުވެ ނަން ހިނގައިފައިވާ އަދުރުހި
ނަންބަރުގެ ބެޑެއިން އ. ގ. އ. އަލީ
އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފަސޭހައިން ހޯދާލެވޭ
އެއްނަމެވެ. ނަމަކީ އާދަމް ޒިޔާދު
ޝުހުރަތެއް ލިބިފައިވާ ނަމެކެވެ.
މީގެފަން ޝާއިރަކަށް އަހަރު ކުރިއްސުރެ

ޢަބްދުﷲ ޙަމީދު

ދިވެހި ބަހުގެ ހުނަރުވެރިންނާއި
ވެންވެރިންގެ ގާތުގައި މަޤްބޫލުކަން
ހޯދައިފައިވާ ނަމެކެވެ. ބޮޑުބޮޑަށް
ދަންނަވާނަމަ އާޖީ އަމީން ނުވަތަ
އަބީރީޖޭ އަމީން މި ...
ނަން ފުވަން އަދުގަނޑުގެ ހިތުގައިވާ
ވަރަށް ހާއްސަ ތަދަރުއް އުފެދިފައެވެ.
ފަނޑުފުއްތާ ލޮބުބުއް އުފެދިފައެވެ.
ސަފުހާއް ނޮތެވެ. ދިވެހި ފުރަތަމަ
ސުފުއްފުލްއަމީދު ފުރަތަމަ އަމީން
ޤައުމީ ކިޔުގާތް ފެނިފައިވާ އޭއް
ނަޖަރަންފުށު މިނަ ނަޖަރުންނެވެ.
އެއްޖަހަންފުށު މިނަ ޖަހަޖަހުންނެވެ.
ކަރުދާހަކާސް ފަތްތަރައިގެ 200 ވަނަ
އަދަދުގައި ހަމައާކަށި އަލުގަނޖެ
ބަޔައިތަން ޖަނަވަރު ކުރަނީ ފުރަތަމަ
އަމީނާގެ އަދަބީ ޒިދުމަތްތަކާ ގުޅިގެންވެ.
އާނާ އެކުލެއްވި މިނަގަނަ ތުރުތާ

ގެދުރުވެއެވެ.

ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ރަސްމީ
ސިފައެއްގައި ފުރަތަމަ ނިކުތް ނޫސް
ނުވަތަ މަޖައްލާއަކީ ރާއްޖޭގެ ވެރިޔަކަށް
ޚިދުމަތްތެރިޔާގެ މަތިވެރި އުސޫލުތަކަން
ތަޢާރަފުވީ ގުޅިގެން 1932 ވަނަ އަހަރު

މުޙައްމަދު އަމީން
(1910 މ. - 1954 މ.)

އަލަށް އުފެދުނު ދުސްތޫރީ ސަރުކާރުގެ
ދުވަސްވަރުގައި ނެރުނު
"އަލްއިސްލާހު" އެވެ. މި މަޖައްލާގެ
ފުރަތަމަ އަދަދު ނިކުތީ 8 ޖަނަވަރީ
1933 ގައެވެ. މަޖައްލާގެ
މުޙައްރިރުންނަކީ ދުސްތޫރީ ސަރުކާރުގެ
ވަޒީރުލްޢަދްލިއްޔާ (މިނިސްޓަރ އޮފް
ޖަސްޓިސް) ގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި
ފަޟީލަތުއްޝައިޚު ޙުސައިން
ޞަލާޙުއްދީންނާއި ވަޒީރުއްދާޚިލިއްޔާ
(މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއަރޒް) އަދި
ވަޒީރުލްމާލިއްޔާ (މިނިސްޓަރ އޮފް
ފިނޭންސް) ގެ މަޤާމުގައި ހުންނެވި
އަލްއަމީރު ޙަސަން ފަރީދު ދީދީއެވެ.
މިމަޖައްލާގެ މުޙައްރިރުންގެ ތެރޭގައި
އިތުރުގެ ވަޒީރުއްޞިއްޙިއްޔާ (މިނިސްޓަރ އޮފް
ހެލްތު) އަލްއަމީރު މުޙައްމަދު އަމީން
ދީދީއެވެ. އަޅުގަނޑަށް އެނގިފައިވާ
އެނގުން ކަންކަމުގައި ނުވާނަމަ
އަލްއިސްލާހު ދިވެހި ނެރެވުނީ ނޫސްތަކުގެ
ވަރަށް ކުރު ދުވަސްކޮޅަކު އެވެ.
އެމަޖައްލާގެ 8 އަދަދު ނުކުތުމުން ހަނގަވު
ފަސްދަރަކަން ކާބޯތަކެއްގެން ނުކުރުވުނުމަނާ
ފުރަތަމަ ދުސްތޫރީ ސަރުކާރު އުވިގެންދާ

ގުޅިގެން އެ ހިދުމަތްތެރި މަޖައްލާވެސް
އުވިގެން ދިޔައީއެވެ. އޭގެ ފަހުން
މުޙައްމަދު އަމީން ވެރިއަކަން
ރުންނަވައިގެން "އައްރަޝީދު" މިނަމުގައި
އަޅުން ޗިތުގެން ވަރަކު އެއްވަރަކަށް
މަޖައްލާއާއި ނެރުއްވުން ގެންދެވިއެވެ.
މަޖައްލާ ނެރުއްވީ ސަރުކާރުން
އުފެއްދެވި ދިވެހި ބަހަށް ހިދުމަތްކުރާ
ކޮލިޖުގެ ފަރާތުންނެވެ. ފުރަތަމަ އަދަދު
ނިކުތީ 1943 ވަނަ އަހަރު މެއި މަހުގެ
ތާރީޚުގައެވެ. އެ މަޖައްލާގެ މުޙައްރިރަކީ
މުޙައްމަދު އަމީނެވެ. ގާތްގަނޑަކަށް
އައްރަޝީދުގެ 12 އަދަދު ނިކުތުމަކަށް
އެނގިފައިވެއެވެ.

ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން
ބޭނުންވަނީ ދިވެހި ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން
މަހަކު އެއްފަހަރު ނެރުއްވުން ގެންދަވާން
ފެށުނު ނޫހެއް ކަމުގައިވާ "ސަރުކާރުގެ
ޚަބަރު" މިނޫހުގެ ބައެއް މަޢުލޫމާތެވެ.
މުޙައްމަދު އަމީން ދިވެހި ދައުލަތް
ހިންގެވުމުގެ އެންމެ އިސް ވެރިއެއްގެ
ގޮތުން ހިދުމަތް ކުރައްވަން ފެށުނީ
ދުވަސްވަރު ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ

ގުދުރަތި ބާޒާރުން ތެރިކަން
އުފެއްދެވުމުގެ ކާރިއްސާ އެކުގެ ބޮޑު
އެއް މަސައްކަތުގެ ތެރޭ ސަރުކާރުގެ
ޚަބަރު ޝީޓެއް ކުރައްވަމުން ގެންދެވުން
ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ވިސްނެއެވެ. 1943
ވަނަ އަހަރުގެ ޖޫން މަހުގެ ނުކުތުމަށް
ފެށިފައި މިނޫހުގެ ފުރަތަމަ އަދަދު
ނިކުތީ ހިޖްރީ ގޮތުން 1362 ވަނަ
އަހަރުގެ ޖުމާދަލްއާޚިރު މަހުގެ 1 ވަނަ
ދުވަހުއެވެ. އެދުވަހުން ފެށިގެން
ސަރުކާރުގެ ޚަބަރު ހިފެހިއްޓި ކަންތައް
ހިމެނޭ މަސައްކަތް ފުރަތަމަ ރާއްޖެއިން
ނުކުމެން ގެންދިޔަ ނޫހަކަށް ވާނެއެވެ. ނޫހުގެ
މުޙައްރިރަކީ މުޙައްމަދު އަމީނެވެ. އާންމު
ވެރިކަމުގެ ފަރުމާތައް ގެނދެވިތަކާއި ސިޔާސީ
އުފެދިކަންތައް މުޙައްރިރު ކަމުން
ދުރަށް ބޭރުގެ އެއްވެސް ޚަބަރުތަކެއް
ހުންނަވި ކަމަނާވިޔަސް ބަޔާނުތަކާއި
މުޙައްމަދު އަމީނުގެ އަދަބީ ޒަދުވަތުން
ސަރުކާރުގެ ޚަބަރު މަޖުރޫރާ ފުގެނެއް
ނުދެއެވެ. އޭނާގެ އަދިއެއް
ޗިފްއުފުންތަކުގައި އ. ގ. އ. ނިލަންދޫ
ދ. އ. ނިލަންދޫ އަލިފުށި މިނަންނަން
ބޭނުން ކުރައްވައިފިއަސް އެންމެ

ފައުޅުކަން ބޮޑު ގޮތުގައި މުޅިއުއްމަތު
އަމީނުގެ އަދަބީ ނަންފުޅަކީ އ. ގ. އ.
އެވެ. ކުރިންވެސް ދެންނެވި ފަދައިން
އ. ގ. އ. މި ނަމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އުމުރުގެ ދިރުންގެ މަދަރުސާ ދުވަސްވަރު
ވަރަށް ހާއްސަ ޤަދަރެއް ދެވުނު
ނަމެކެވެ. އަދި ޝިޢްރުއެވެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިވެހި ބަސް
އުސްގަނޑައި ދެވުމުންދިޔަ ގޮތުގެ ތަކެތި
އ. ގ. އ. ގެ މަޖްމޫޢާތަކާއި އަދަބީ
ލިޔުއްވުންތައް އަދަބީ ފަންނުގެ ޝަކުލު
ދެއްކުޔާލާނެ ތަނެއް ވަޒަންކުރެވޭނެ
މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރަނީ ގޮތުންނެވެ
ޝަޢޫރުވެރި ކަވާއިދުގަޔާއެވެ.

ދިރި ޤައުމުން ދިވެހިންގެ
ގެދުގައި ހުރުމުން ދިލިބަން
އެދުއަދުމަންޖެހިލައި މުޅިއުއްމަތު އަމީނުގެ
ވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު ލިޔުއްވުން ދިޔަ
މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން "ދިރި ކޫރު" މި
ނަންދިނީ މަޖައްލާ އަޅުގަނޑުގެ ހަނދާނަން
ގެންނަވާ. މި މަޖައްލާ ނެރުއްވީ
ލޮބުވެ ފޮތުގެ ސިފައިގައެވެ. ފުރަތަމަ
އަދަދު ނިކުތީ 1951 ވަނަ އަހަރުގެ

ޖުލައިމަހުގެ ތާރީޚުގައެވެ. މަޖައްލާގެ
ފުރަތަމަ މުޤައްދިމާ ދިޔައީ ނަޝްރުގައި
އެއީ ޙިއްބީ އަމުރުން އިޞްލާހު ވެރިންގެ
ތަރުގައި ހިތްޖެހޭ ފަސޭހަކަމުގެ އިޞްލާހީ
އިބްތިދާ ތަޢުލީމީ އަހްލީޔަތު ކުރުއްވީ.
އެކަމަކު އިސްލާމް ދީނާއި ޤައުމީ މާލިއްޔާ
އިލްމުވެރިއަކަން ވެވުނު ގޮތުގެ
އިޙުތިރާމް ދިރުވި ބަރުގެ ހަމަޖެހުމެއް
ޤައުމީ ހަތަރު ފުރުސަތުގެ ހުރިހާ
އަދިބަހެވެ. މިތުރުގެ ދިރި މަޖައްލާގައި
ވަރަށް ގިނަ އިލްމުވެރިންގެ މަޖުމޫޢަތް
ސާފުކޮށް ލިޔުއްވުން ދިޔައެވެ. މުޅިއުއްމަތު
އަމީނާ ދިންގެ އިލްމުވެރިއުންކަން
ނުވިދާޅު މުޅުމަމަޤާލަން ނަޝްރުކޮށްދިނުމާ
ވަޒީރުގެ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑު ޚިދުމަތް
މަޖްމޫޢާތަކާއި ދިރި ޤުރުބާނީ
ދިޔައުވަތުން ގެންދިޔައެވެ.

އިންސާފު ކުރަފުންނާ
މައުސޫޢީ ދެން އަޅުގަސްދު
ވިސްނާމާރި ދިރުވި ތަޢުލީމުގެ
މައާރިފުގެ ވެރިކަމާ ގޮތުން މުޅިއުއްމަތު
އަމީން މަދަރުސާ ފެންވަރުގައި ކުރައްވި
އެންމެ މުހިއްމު އެއް ޚިދުމަތުގެ

ދައްކަވައެވެ. އެއީ ފިރިހެން ކުދިންގެ
މަދަރުސާ (މަދްރަސަތުލް މަޖީދިއްޔާ)
ގައި އުފެއްދެވި އަދަބީ ޖަމްޢިއްޔާގެ
ފަރާތުން "އައްރާބިޔާ" ޑިނަރުގައި
އަހުން ދިޔަގެން މަޖައްލާއެއް ނެރުމަށް
ހަމަޖެއްސެވި އެކަން ގެންދާނޭގޮތް
އުސްގެންނައި ދެއްވައި އެކަން ކުރެވޭނޭ
މަގުތައް ފަހިކޮށް ދެއްވުމެވެ. ހަމަ
އެގޮތުގެ އަންހެން ކުދިންގެ މަދަރުސާ
(މަދްރަސަތުލް އިނާޔާ) ގައިވެސް
އަދަބީ ޖަމްޢިއްޔާއެއް އުފެއްދެވިއެ
އެޖަމްޢިއްޔާގެ ފަރާތުން "ފައުޅު
އަންހެން ދަރިޔާ" ޑިނަރުގައި އަހުން
ދިޔަގެން މަޖައްލާއެއް ނެރުމަށް
ހަމަޖެއްސެވިއެވެ. އަދި މަޖައްލާވެސް
ނެރެވޭނޭ މަގުތައް ފަހިކޮށް ދެއްވައި
އެކަމަށް ބާރުއަޅުއްވައި ހިތްދިނުއްވިއެވެ.
ކުރީން ދެންނެވި އައްރާބިޔާގެ ފުރަތަމަ
އަދަދު ދުނިޔެއަށް އަރިކަން ދޭނީ 1945
ވަނަ އަހަރުގެ ޖުލައިމަހު ގައެވެ.
ފައުޅުގެ އަންހެން ދަރިޔާގެ ފުރަތަމަ
އަދަދު ނިކުތީ 1946 ވަނަ އަހަރުގެ
ޖޫންގައެވެ.

ދިރިސާލަތުން ދެން އަޅުގަނޑު
ނަޒަރު ހިންގައިދާނީ މުހައްމަދު އަމީންގެ
ގަވަރުނަރުކަމުން ދިވެއްސެވުއްވި ތަޢުލީމާ
ދައްކަވައެވެ. އަޅުގަނޑުގެ ދިވެހިރައްޔިތުން
މައްޗަށް ތަޢުލީމު ލިބިގެން ދިޔަ
މުހައްމަދު އަމީން ދިވެހިން ތަޢުލީމާ
އަދަދު ސަރުކާރުން އަރައިވެ. އެ
ތަޢުލީމު ތަރައްގީ ކޮށްދެއްވި،
ދިނުމުގެ ވިރިކަން. ސިޔާސީ. އަހުރާ
މިފަދަ މައްސަލަތަކާ ބެހޭ ތަޢުލީމާއި
ދިވެހި ބަހުގެ ޤަވާޢިދާއި. ދިވެހި
ބަސްވެރިކަމާއި. ދިވެހި ރާއްޖޭގެ
ޖުޣުރާފީއާއި ދިވެހި ތާރީޚާ ބަހާ
ތަޢުލީމު ހިނގާއިރު. އަދި މުހައްމަދު
އަމީންގެ އަމިއްލަ ފިކުރު ހަރާކާތުގެ
ހަރާރަތާއި ގެއްލުން ދިވެހިވާފައިވާ
ތަޢުލީމު ތުޅުގެ ފަރާތަ ތަޢުލީމުދެނީ
ފަރަތަ ކުރެވިއެވެ. މިއީން ކުރެވުނު ތަޢުލީ
އެތަކެއް ދިވެހިފައިވާ ތަސްގަނޑުން ވަރަށް
މަތީ މަޤާމުއް މިމުނު ކުރެވިފައިވާ
ތަޢުލީމުކަން ދަސްކުރެވެ. އެއްވެސް ބަރުތަށް
ނުތަ ގުތުގައި ދިވެހި ދިވެހިންތަކުގެ
ދުނިޔޭގައިވެސް މުހައްމަދު އަމީން
ހެއްދަވާއިރުވެސް ވަރަށް މަތިވެރި

ބަލަހައްޓަނެވެ.

ހިނގާ ގެ އ. ގ. އ.
ގަވަރުމަންޓުން އެކިއެކި މައުޟޫޢު ތަކަން
ޖުޑިޝަރީއާ މުޖުތަމަޢުގެ އިޤުތިސާދީ
ފަންނުވެރިކަމުގެ ތަރައްގީގައި ފެންނަ އާންމުގެ
ހަރުދަނާ ފާހަގަ ކުރަން ބޭނުންވެއެވެ.
މީހުން ބޭނުންވާ ޢިލްމާއި ތަޢުލީމު
އަދިނުގެ ތަރުބިއްޔަތުގެ ކުޅުދުއްވާ
ހުނަރު އަދި އެހެން ފަންނުވެރިކަން
ކަމަކަށް ތާރީޚަށް ބާރުއަޅާ ލަނޑު އަޅާ ރަނގަޅު
އާދަޔާ ހިލާފު ފަންނުވެރިއެއްކަން.
މިހާރުކަމުގެ ދިރާ ޝައްޔާ އިންސާނުން ބިނާކުރާ
ޢިލްމީ ހުނަރު ހަޔާތަށް ވޭތުވެދިޔަ
ފުރުޞަތު ތަރުބިއްޔަތާ ލޮބުވެތިކަން
ފަންނުވެރިއެކެވެ.

ސަރަޙައްދީ ހުރިހާ ބެނެފިޓް ދުބައްދަދު
އަމީރުގެ ފެންނަކުރުގައި ދަރިވަރުންގެ
ތަރިންނަށް ޝަރުޢީ ދުރުކުރުމަށް ދަރިވަރު
ދުޅަހެޔޮ ސާފު ގިނައިން ކުރިއެރުމުގެ
ޕަރުން ކުރިއެރުން ދަރަ ފިނގާނަ

މުސަލްމާނުން ގުޅުން އެކުލަވާލާ ބައިވެރިވާ
ދުބައްދަދު އަމީރުގެ ހަރުދަނާ އަޅުކަން.
ނުލަބައްދާ ދަޢުވަތުދާގެ ޤަޢުމީ ތަރުބިއްޔަތު އެކުލަވާލާ
ހަރުދަނާ ތަރައްގީ ހިނގަމުން ދިރިހުރި އާންމުގެ
އަދިހަރި ގަނޑުކުރިއެވެ. ދިރި
ޝަރުޢީ މަޤާމުތަކާއި އަދި ދަޢުވަތު ސިޔާސީ ބައިގަނޑު
އެންމެ އަސާސީ ޢިލްމުން ދިރާ ހިއުމަނު އާންމުގެ
ޤާނޫނީ އަޅުކަމެވެ. މިއީ އެކަކުވެސް
ދެބަސްވާނުން ކަމެއް ބޭނުންތަކަށް ހިދާޔަތެވެ.
އަޅުދަން އާންމުގެ ފެކަލްޓީގެ ތަރައްގީގައި
މަދަރުސާތަކުން ތަރިކަމަށް ތަޢުލީމު
ދިރާސާ އޮތް ހިދާޔަތް ތަރިއައްސަ
ދުބައްދަދު އަމީރުގެ އިދާރީ އަދި އަދަބީ
ހުނަރުތަކާއި ހަރުދަނާ ބުނެވޭތީއެވެ.
ކުރަސްތައް ތަޢުލީމު ތުޢުލީމު
ބަރުދަސްކުރުން އަމިއްލަ ނުލުހާކަ އާންމު
ފުދޭނެއިނި ޚިދުމަތްތަކުގެ ދުބައްލަކަ
ހަނދާންކުރައް ދޭހަވާނެއެވެ. އާންމުގެ އަމުރު
ޖުދުމުތަކުގެ ތަރައްޤީ އެންމެ
ޖުދުމަތަކުން ހިދާޔަތް ކުރުމަށް ތަރައްގީވެއެއް
ހަރުދަން ނުކުރާނެއެވެ.

ސުލްޠާނު ޖަމީލް ދުބައްދަދު
އަމީރުގެ ތަރިހަ ބަރަކާތާއި ތަރިހަ

އަދަބަށް ލައީ ދަރަޖައިގެ ޚިދުމަތްތަކެއް
އަދާކުރެއްވި ފުރިއަކު ކަމުގައި ދިވެހި
ތާރީޚު ފާހަގަކުރާނެކަމީ އެއްވެސް
ބަޔަކަށް ކަމެއް ނޫނެވެ. ދާއިރާގައި
ނިފުމުނިހަ އިރުމުގެ ހުވާކަމު މާތް الله
تبارك وتعالي ގެ ވާގިފުޅާއެކު ނިމުނަ
ނުދެއްވައި އެއި އިރުމުގެ އަގުހުރި
ދަންމަދުއް ކަމުގައި ގެއްދުފުމަންޖެކައި
މުހައްމަދު އަލީން ކުރެއްވި
މަސްއޫލިއްޔަތަކީ ތަހައްޖީބާއި
އިހްތިރާމުގެ ބޭސްތަކުން ހަމަވާ

ދުވާނުވި ކަންކަމެއް ނޫނެވެ.
މިކަންކުރުމުގައި ހަވާލަތް އެނގި ދުނިޔޭގެ
މިހާރު އިސްލާމްވެރި ކަމާއެކު މިއަދުން
ގެންދާނާ ކަމީ އަދުވަނު ކުޅަދާނަވެސް
ބަޔަކު ކުރާނާ ކަމެއް ނޫނެވެ.

މާތް الله އެމާތް ކަތްހުދޫމުގެ
ފުރުސަތުވަން ސުވަރުގޭގެ ބަރަކާތްތަކުން
މަންދެއްވައި އެކަލާނގެ ހުއްސުވުމާއި
ފުއްސުވުން މިންވަރު ކުރައްވާށިއެވެ.
އާމީން.

- ނިމުނީ -